

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์: “ราคาภิกฺขุ — บุคคลผู้ถูกราคะครอบงำ”

ราคาภิกฺขุ อ่านตามภาษาบาลีว่า รา - คา - พิ - พุ - ตะ มาจากคำว่า ราก (ความใคร่, ความติดข้อง ยินดีพอใจ, รากะ) กับคำว่า อภิกฺขุ (ครอบงำ) จึงรวมกันเป็น ราคาภิกฺขุ เขียนเป็นไทยได้ว่า ราคาภิกษุ หมายถึง บุคคลผู้ถูกรากะครอบงำ เมื่อว่าโดยสภาพธรรมแล้ว ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน มีแต่ธรรม คือ สิ่งที่มีจริงๆ เท่านั้นที่เกิดขึ้นเป็นไป เพราะรากะความใคร่ความติดข้องยินดีพอใจ เกิดขึ้นกับบุคคลใด จึงเรียกว่าเป็นบุคคลผู้ถูกรากะครอบงำ ซึ่งเป็นคำที่สอนให้เข้าใจถึงสภาพธรรมที่มีจริงในชีวิตประจำวัน รากะ ก็ คือ สภาพธรรมที่ใคร่ หรือ ติดข้องยินดีพอใจ ติดข้องในสิ่งนั้นๆ ไม่ว่าจะติดข้องในอะไรก็ตาม ว่าโดยสภาพ ธรรมแล้ว ได้แก่ โลภเจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกันกับจิต คือ ความติดข้องยินดีพอใจ) นั่นเอง ตราบใดที่ยังไม่ได้ดับจนหมดสิ้น เมื่อได้เหตุได้ปัจจัย ความติดข้องยินดีพอใจก็ย่อมเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ไม่ใช่ เรา เมื่อความติดข้องยินดีพอใจเกิดขึ้น ก็ไม่ละซึ่งสิ่งนั้น ไม่ปล่อยให้จิตเป็นกุศล ความดีเกิดไม่ได้เลยใน ขณะที่รากะเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่

ในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต ทุติยอัคคิสูตร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงว่า รากะ เป็นไฟ (เป็นสภาพที่เผาจิตใจให้เราร้อน ตามเผาไปทุกภพทุกชาติ) และได้ทรงแสดงเหตุผลที่ควรละ รากะด้วย ดังนี้

“ดูกร พราหมณ์ ก็เพราะเหตุไร จึงพึงละ พึงเว้น ไม่พึงเสพไฟคือรากะนี้ เพราะบุคคลผู้กำหนด อันรากะครอบงำอำยียจิต ย่อมประพติตุจฺจิตทางกาย ทางวาจา ทางใจได้ ครั้นประพติตุจฺจิต ทางกาย ทางวาจา ทางใจแล้ว เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก ฉะนั้น จึงพึงละ พึงเว้น ไม่พึงเสพไฟคือรากะนี้”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นเครื่องเตือนที่ดีสำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ เพื่อจะได้รู้ว่า ตนเองยังเต็มไปด้วยกิเลสมากมายแค่ไหน เพื่อประโยชน์ในการขัดเกลา ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมจะไม่สามารถ เข้าใจอะไรได้เลย ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุกคนที่เกิดมาล้วนเต็มไปด้วยกิเลสด้วยกันทั้งนั้น รวมถึงรากะความติดข้อง ยินดีพอใจ คือ ในตนเอง ซึ่งมีมากเหลือเกิน ได้แก่ รักตัวเอง รักรูปตัวเอง คิ่ว ตา จมูก ปาก ทั้งหมดทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นไปด้วยความรักตัวเอง ติดข้องในภายในยังไม่พอ ยังติดข้องในภายนอกอีก ไม่ว่าจะเป็นรูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย กิติ ที่ประสบทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย มีความ ยอยาก มีความปรารถนา มีความต้องการติดข้องยินดีพอใจไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ถูกเกี่ยวโยง ยึด ผูกพันอย่าง แน่นหนากับรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่กระทบสัมผัสกาย ซึ่งเป็นชีวิตประจำวันจริงๆ ทำให้เห็นว่าเป็นผู้ถูก ความใคร่ความติดข้องยินดีพอใจรั้งรัดผูกพันไว้เกี่ยวประสานไว้ไม่ให้พ้นไปได้เลย ความใคร่ ความติดข้อง

ยินดีพอใจ เป็นอกุศลธรรมประการหนึ่ง ไม่ว่าจะติดข้องในอะไร หรือเกิดกับใครก็ตาม ว่าโดยสภาพธรรมแล้ว ก็คือ โลกเจตสิก

ราคะ ความติดข้องยินดีพอใจ ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่นไปได้ เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น เกิดเมื่อใดก็ผูกพันไว้กับสิ่งนั้น ผูกพันไว้ไม่ให้จิตเป็นกุศล และผูกพันไว้ไม่ให้ออกไปจากสังสารวัฏฏ์ ไม่ทำให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้ ความติดข้องยินดีพอใจนั้น มีหลายระดับชั้น กล่าวคือ มีทั้งระดับที่เกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวัน เช่น อาบน้ำ รับประทานอาหาร เป็นต้น และที่มีกำลังมาก หรือ เกินประมาณ ถึงขั้นล่วงเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ เช่น ลักทรัพย์ของผู้อื่น สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

เป็นที่น่าพิจารณาว่า ถ้าถูกราคะความใคร่ความติดข้องยินดีพอใจครอบงำแล้ว จะให้ทำอะไร ก็ทำ ซึ่งเป็นอกุศลของตนเอง ความติดข้องยินดีพอใจที่มีอยู่ในใจ เป็นเหมือนกับผู้คอยสั่งให้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ ครอบงำให้แสวงหาให้ทำสิ่งต่างๆ ผู้นั้นก็เป็นไปตามอำนาจของราคะหรือโลภะโดยตลอด บุคคลผู้มีความติดข้องมาก ๆ ย่อมไม่รู้จักคำว่าพอ แม้ว่าจะได้ทรัพย์สมบัติมากมายเพียงใด ก็ยังไม่พอแก่กำลังของความติดข้องยินดีพอใจ ไม่มีวันเต็มเลย ยังต้องการอยู่ตลอด ส่วนบุคคลผู้ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ถึงแม้ว่าตนจะยังมีราคะความติดข้องยินดีพอใจอยู่ก็ตาม เมื่อฟังบ่อยๆ เนืองๆ ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยของอกุศลธรรมประเภทนี้ได้ ค่อยๆ อบรมเจริญปัญญา รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ สามารถรู้ลักษณะของอกุศลธรรมคือราคะความติดข้องยินดีพอใจว่าเป็นเพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และปัญญานี้เองเป็นธรรมที่จะดับความติดข้องยินดีพอใจได้อย่างเด็ดขาด

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรม ตลอด ๔๕ พรรษา เพื่อให้ผู้ฟัง ผู้ศึกษาได้พิจารณาเห็นตามความเป็นจริงว่า สภาพธรรมทั้งหมด เป็นสิ่งที่มีจริง เกิดขึ้นตามเหตุตามปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่ยั่งยืน แม้แต่ราคะความติดข้องยินดีพอใจ ก็เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เกิดขึ้นตามการสะสมมาของแต่ละบุคคล ยากที่จะพ้นไปได้ เพราะสะสมมากจริงๆ แต่สามารถพ้นได้ ด้วยกำลังแห่งปัญญา

การที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้นั้น ก็ต้องอาศัยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม พิจารณาไตร่ตรองพระธรรม ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย อดทนที่จะฟัง ที่จะศึกษาต่อไปด้วยความไม่ท้อถอย ถ้าในชีวิตประจำวันไม่สะสมกุศลประการต่างๆ ไม่มีการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมเลย ก็จะเป็นโอกาสให้ออกุศลธรรมเกิดพอกพูนทับถมมากยิ่งขึ้น จนยากที่จะขัดเกลาละคลายให้เบาบางลงได้ และที่สำคัญจุดประสงค์ของการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมในชีวิตประจำวัน ก็เพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูก เพื่อละคลายกิเลส มีความไม่รู้ ความเห็นผิด ความติดข้อง เป็นต้น เมื่อปัญญาเจริญขึ้น คมกล้าขึ้น ก็สามารถดับกิเลสทั้งหลายได้ตามลำดับขั้น หนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญา จึงเป็นไปเพื่อละกิเลสทั้งหลายอย่างแท้จริง และเป็นหนทางที่จะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย ซึ่งจะขาดการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลยทีเดียว เพราะทุกคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นำไปสู่ปัญญา ทำให้เกิดปัญญา คือ ความเห็นที่ถูกต้องในสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗

